

УДК 349.2

DOI: <https://doi.org/10.33216/2218-5461/2025-50-2-179-188>

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ В СФЕРІ ОХОРОНИ ТА БЕЗПЕКИ ПРАЦІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА АДАПТАЦІЯ В АСПЕКТІ ГАРМОНІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Станішевський Є.В.

INTERNATIONAL STANDARDS IN THE FIELD OF PROTECTION AND SECURITY PRACTICES: NATIONAL STANDARD AND ADAPTATION IN THE ASPECT OF HARMONIZATION OF NATIONAL LEGISLATION

Stanishevskiy E.

В сучасних умовах розвитку України, глобалізації та інтеграційних процесів, під час воєнного стану, забезпечення безпеки та охорони праці набуває пріоритетного значення на національному рівні. Стандарти в цій сфері визначають основні вимоги до охорони та безпеки життя та здоров'я працівників (у тому числі психологічного), середовища праці, профілактики виробничого травматизму, особливо в умовах нескінчених обстрілів та інших проявів збройної агресії. Європейські країни та міжнародні організації, зокрема Міжнародні організація праці (МОП), ISO, Європейський Союз активно впроваджують та розвивають системи стандартів в сфері охорони та безпеки праці, які мають універсальне значення та застосування. Наша ж держава перебуває в процесі реформування національного законодавства, особливо що стосується безпеки праці. А тому важливим є адаптація таких стандартів до наших внутрішніх правових і соціально-економічних реалій. Прагнучи до євроінтеграції, Україна повинна гармонізувати своє трудове законодавство з міжнародними нормами, зокрема конвенціями МОП та директивами ЄС. Тому актуалізується аналіз стану міжнародних стандартів в сфері безпеки та охорони праці, дослідження ступеня їх впровадження в національному законодавстві та визначення ключових перспектив на шляху гармонізації нормативно-правової бази.

Ключові слова: охорона праці, безпека праці, професійна безпека, правове регулювання, міжнародні стандарти, трудове законодавство, трудові відносини, трудове право, МОП, воєнний стан, гармонізація, адаптація.

Постановка проблеми. У сучасних умовах розвитку нашої держави ключовим напрямом соціальної політики є питання забезпечення гідних, безпечних та здорових умов праці. Проте, попри наявну розвинену систему міжнародних стандартів у сфері безпеки та охорони праці, наші національна правова система стандартів залишається застарілою та фрагментарною. Це створює

перешкоди для ефективного захисту прав працівників, особливо в цей нелегкий час для нашої держави. Україна перебуває на шляху євроінтеграції та актуальним завданням є гармонізація національного законодавства у сфері охорони праці з міжнародними нормами, у тому числі, директивами ЄС. Відстежується відсутність механізмів імплементації, низький рівень міжвідомчої

координації. А нестача фахових кадрів на фоні відтоку населення через війну, у тому числі ускладнюють впровадження сучасних стандартів у національну політику.

В зв'язку з цим перед нами постає потреба в комплексному аналізі сучасного стану міжнародних стандартів з безпеки та охорони праці, визначенню пріоритетних напрямів для ефективної адаптації та впровадження в національне законодавство в контексті євроінтеграційних процесів.

Стан дослідження: питання гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами у сфері охорони праці завжди цікавили науковців. Так окремі аспекти досліджували: Н.Б. Бурдейна, В.А. Глива, В.Г. Здановський, А.О. Давиденко, О.С. Ільчук, Ю.Ю. Івчук, С.О. Ковальова, С.А. Петровська, М.В. Петровський, О.Г. Серeda та інші. Проте, незважаючи на наявність низки досягнень в дослідженні цієї теми, існують певні прогалини в імплементації міжнародних норм, що в свою чергу вимагає подальших зусиль у напрямку гармонізації національного законодавства.

Саме тому метою статті є: аналіз стану міжнародних стандартів у сфері безпеки та охорони праці, вивчення процесу адаптації національного законодавства та визначення основних напрямів гармонізації української нормативно-правової бази відповідно до вимог міжнародного права.

Виклад основного матеріалу. Під час реалізації програм, пов'язаних із поліпшенням стану охорони та безпеки праці в Україні, важливим є врахування міжнародного досвіду та його адаптація в контексті глобалізаційних соціально-економічних процесів. Передумовою для забезпечення комплексного вирішення завдань щодо реалізації права на безпечні умови праці є розгляд та вивчення міжнародного досвіду нормативно-правової діяльності в галузі охорони праці. Так, на

думку вчених, важливою умовою успішної інтеграції України до Європейського Союзу є підвищення соціальних стандартів на основі гармонізації національної системи охорони праці [1].

З огляду на те, що європейські стандарти організації праці становлять особливу нормативну складову міжнародного трудового права, доцільно розглядати їх у тісному зв'язку з міжнародними стандартами.

У вітчизняній правовій науці загальновизнано, що міжнародні стандарти є: а) уніфікованими принципами та нормами поведінки суб'єктів права, закріпленими в основних джерелах міжнародного права - як універсальних, так і регіональних; б) оптимальними юридичними вимогами до правових систем держав - членів міжнародного співтовариства; в) найкращими здобутками міжнародного правового регулювання та міждержавного співробітництва в рамках універсальних і регіональних міжнародних міжурядових організацій; г) принципами й нормами права; д) обов'язковими вимогами для держав, що є сторонами міжнародних договорів, які містять відповідні правові стандарти; е) основою для гармонізації міжнародного та національного права [2].

Пріоритет міжнародних стандартів в усіх сферах життєдіяльності українського суспільства визнано у Конституції України (ст. 9) – чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України [3, ст. 9]. Частиною 2 ст.3 Закону України «Про охорону праці» визначено, що якщо міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана ВРУ, встановлено інші норми, ніж ті, що передбачені законодавством України про охорону праці, застосовуються норми міжнародного договору [4, ст. 3]. Кодекс законів про працю України, стаття 8-1

«Співвідношення міжнародних договорів про працю і законодавства України» фіксує наступне: якщо міжнародним договором або міжнародною угодою, в яких бере участь Україна, встановлено інші правила, ніж ті, що їх містить законодавство України про працю, то застосовуються правила міжнародного договору або міжнародної угоди [5, ст. 8-1].

Стандарт в етимологічному та онтологічному значенні (англ. – норма, зразок, модель, від франц. букв. – твердо стояти) – документ, що встановлює для загального і багаторазового застосування правила, загальні принципи або характеристики, які стосуються діяльності чи її результатів, з метою досягнення оптимального ступеня впорядкованості у певній галузі [6, с.5, 614]. Також під стандартами розуміється визначення очікуваної (отримуваної) якості, утверджена модель, яка є основою процесу оцінки, документ, що складений у результаті консенсусу спеціалістів, схвалений спеціалізованою організацією і спрямований на досягнення оптимального ступеня впорядкованості у даній сфері [2, с. 110].

Міжнародні стандарти з безпеки праці тлумачать як норми, які регулюють відносини щодо забезпечення здорових та безпечних умов праці, що містяться в різних міжнародно-правових джерелах. З метою упорядкування міжнародних стандартів у сфері охорони праці, виділяються наступні групи міжнародних джерел стандартизації праці [7, с.42]. Це – універсальні міжнародні документи, що закріплюють загальновизнані принципи міжнародного права у сфері праці. Міжнародні договори, які укладені Україною у сфері забезпечення безпеки праці. Джерела так званого *softlaw* – «м'якого» права (рекомендації МОП та модельні закони).

Міжнародні стандарти з безпеки та охорони праці – це сукупність загально визначених норм, правил та принципів, що регламентують правовідносини у сфері

створення, контролю за безпечними та здоровими умовами праці. Вони містяться в міжнародно-правових актах регіонального та універсального характеру, включаючи рекомендації та конвенції Міжнародної організації праці (МОП), директиви ЄС, стандарти серії ISO, а також міжнародних договорах, ратифікованих Україною.

До міжнародних норм в галузі охорони праці належать такі групи документів [8]: Конвенції та Рекомендації Міжнародної організації праці; Директиви Європейського Союзу; Договори та угоди, підписані в рамках Співдружності Незалежних Держав; Двосторонні договори та угоди.

Дослідники Ф. Бонне, Ж. Фігуереду та Г. Стендінг виокремлюють сім ключових аспектів «безпеки» або видів соціально-економічних гарантій, які забезпечують стабільність і гідність праці. До них належать: безпека на ринку праці, гарантії працевлаштування, стабільність робочих місць, безпечні умови праці, можливості для підвищення кваліфікації, доходна безпека, а також право на вільне висловлення власної думки. Ці автори розглядають концепт гідної праці в багаторівневому вимірі, виокремлюючи три рівні її аналізу, для кожного з яких пропонується набір індикаторів, що репрезентують зазначені сфери безпеки [9].

Охорона та безпека праці (далі - ОБП) є фундаментальним аспектом забезпечення гідних умов праці та захисту працівників від професійних ризиків. За оцінками МОП, щороку майже 3 мільйона людей гинуть через професійні захворювання та нещасні випадки. Міжнародні норми та стандарти, розроблені МОП та Міжнародною організацією зі стандартизації (ISO), відіграють ключову роль у гармонізації підходів до ОБП, сприяючи зменшенню ризиків і підвищенню безпеки на робочих місцях у всьому світі [10].

Нормотворча функція Міжнародної організації праці (МОП) реалізується через розроблення та ухвалення міжнародних трудових стандартів, зокрема конвенцій і рекомендацій. У своїй сукупності ці нормативні акти формують своєрідний Міжнародний трудовий кодекс. Це, зокрема, Конвенція 1947 року про інспекцію праці (№ 81), Конвенція 1981 року про безпеку та гігієну праці (№ 155); Конвенція 1985 року про служби гігієни праці (№ 161); Конвенція 2006 року про основи, що сприяють безпеці та гігієні праці (№ 187) та багато інших.

Країни, що ратифікували ці конвенції, зобов'язані подавати регулярні звіти до Комітету експертів МОП з питань застосування конвенцій і рекомендацій (CEACR) [11]. Ці звіти оцінюють відповідність національного законодавства міжнародним стандартам. Наприклад, Конвенція № 155 [12] вимагає створення національної політики, яка включає: - визначення умов проектування та експлуатації робочих місць; - контроль за використанням небезпечних речовин; - системи повідомлення про нещасні випадки та професійні захворювання; - проведення розслідувань серйозних інцидентів (Global Health Rights). Однак практичне впровадження залежить від ресурсів, інституційної спроможності та політичної волі країн. Україною ця конвенція ратифікована.

Конвенція МОП №187 «Про рамкову політику у сфері та гігієни праці» (2006 року) [13]:

- передбачає розробку та реалізацію національних програм з безпеки праці;
- спрямована на створення національної системи безпеки та гігієни праці з урахуванням принципу безперервного вдосконалення; - посилює та деталізує положення Конвенції №155;

- створює умови для довгострокового реформування сфери охорони праці.

Ця конвенція Україною не ратифікована. Але вона є вкрай важливою для розвитку системи безпеки праці, вона сприяє створенню національних політик у цій сфері.

Наразі Україна активно співпрацює з МОП. А відкриття їх офісу у м. Києві в 2024 році – є свідченням посилення цієї співпраці, що може створити умови для подальшого розвитку та гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами та ратифікації цієї Конвенції.

Основу правового регулювання Європейського Союзу у сфері безпеки та гігієни праці становить Рамкова директива 89/391/ЄЕС «Про запровадження заходів, покликаних заохочувати до покращення безпеки та охорони здоров'я працівників на роботі» [14]. Її головна мета полягає у підвищенні стандартів охорони праці в державах-членах ЄС шляхом запровадження профілактичних заходів, спрямованих на запобігання виробничим травмам і професійним захворюванням.

Вона зобов'язує роботодавців не лише гарантувати безпеку працівників, а й системно управляти ризиками на виробництві.

Відповідно до положень цієї директиви, роботодавець повинен:

- Оцінити та усунути ризики, пов'язані з умовами праці, а також розробити і впровадити політику з охорони праці, яка має містити заходи профілактики та контролю небезпек. Важливою частиною цієї політики є проведення регулярного інструктажу персоналу, що забезпечує обізнаність працівників про потенційні загрози і способи їх уникнення.

- Призначити відповідальну особу або службу, уповноважену здійснювати контроль за дотриманням вимог безпеки, зокрема у питаннях управління ризиками. Наголос

ставиться на професійну компетентність цієї особи.

- Забезпечити першу медичну допомогу, впровадити протипожежні заходи, а також розробити і відпрацювати процедури евакуації у разі надзвичайних ситуацій. Ці заходи мають бути доступними, ефективними і відомими кожному працівникові.

- Залучати працівників та їх представників до консультацій і участі у процесі прийняття рішень, що стосуються безпеки праці та охорони здоров'я. Така участь сприяє створенню культури безпеки на підприємстві та підвищує ефективність заходів профілактики.

- Надавати особливий захист вразливим категоріям працівників, зокрема молоді, вагітним жінкам, особам з інвалідністю, а також тим, чия діяльність пов'язана з підвищеним ризиком. Для них повинні застосовуватись додаткові запобіжні заходи.

Директива 89/391/ЄЕС має рамковий характер і підлягає конкретизації в інших спеціалізованих директивах. Її принципи лежать в основі законодавчої політики ЄС у сфері охорони праці й виступають орієнтиром для держав-членів у гармонізації національного законодавства.

Проект Трудового кодексу України 2023 року [15], спрямований на гармонізацію національного законодавства з міжнародними стандартами, у тому числі з цією директивою. Проект передбачає запровадження системи управління виробничими ризиками, заснованої на принципах, контролю, оцінювання та управління ризиками, що є основними вимогами директиви. Проектом передбачено: оцінювання ризиків, запобігання ризикам, усунення джерел ризиків, заміну устаткування підвищеної небезпеки на безпечне, або менш безпечне, належне навчання та інструктаж, адаптацію умов праці до працівника, надання пріоритету

заходам колективного захисту перед заходами індивідуального захисту.

Однак, на нашу думку, він потребує доопрацювання, зокрема щодо особливостей праці працівниць з дітьми віком до 3 років, або з дітьми інвалідами. Також необхідно залучати соціальних партнерів для більш ефективної імплементації європейських стандартів та забезпечити належне фінансування заходів з безпеки і охорони праці.

Вважаємо, що за предметом регулювання все законодавство ЄС з охорони та безпеки праці, яке прийнято на основі Директиви 89/391/ЄЕС, включає наступні групи:

1) Директиви, що встановлюють вимоги охорони праці до робочого місця (Директива 89/654/ЄЕС щодо мінімальних вимог до робочого місця, Директива 92/57/ЄЕС щодо тимчасових чи пересувних будівельних майданчиків, Директива 92/58/ЄЕС щодо вимог до позначень безпеки на роботі, Директива № 90/270/ЄЕС щодо роботи з екранними пристроями, Директива 90/269/ЄЕС щодо ручного переміщення вантажів, Директива 1999/92/ЄС про захист у вибухонебезпечних середовищах, та деякі інші).

2) Директиви, що встановлюють вимоги охорони праці під час використання обладнання (Директива 89/655/ЄЕС щодо використання працівниками засобів захисту, Директива 89/656/ЄЕС щодо використання засобів індивідуального захисту на робочому місці, Директива 92/58/ЄЕС про мінімальні вимоги до знаків на підприємстві, що стосуються загрози безпеки та здоров'я працівників та інші).

3) Директиви, що встановлюють вимоги охорони праці при роботі з хімічними, фізичними та біологічними речовинами (Директива 2000/54/ЄС про мінімальні вимоги безпеки та охорони здоров'я працівників від ризиків, пов'язаних з

використанням біологічних агентів на виробництві; інші директиви, що охоплюють захист від впливу хімічних факторів, канцерогенів, азбесту. Зокрема, Директива 83/477/ЄЕС – Азбест; Директива 2004/37/ЄЕС – Канцерогени і мутагени; Директива 98/24/ЄЕС – Хімічні речовини. Директиви, що охоплюють захист від впливу фізичних факторів - Директива 2002/44/ЄЕС – Вібрація. Директива 2003/10/ЄЕС – Шум. Директива 2004/40/ЄЕС – Електромагнітні поля. Директива 2006/25/ЄЕС – Штучне оптичне випромінювання).

4) Директиви, що встановлюють захист певних груп працівників на робочому місці (Директива 92/85/ЄЕС про сприяння безпеці та захисту здоров'я вагітних працівниць та таких, що нещодавно народили, матерів-годувальниць на робочому місці, Директива 94/33/ЄЕС щодо захисту молоді на роботі, Директива 91/383/ЄЕС щодо працівників, які перебувають у тимчасових трудових відносинах).

5) Директиви, що встановлюють вимоги стосовно робочого часу (Директива 2003/88/ЄЕС про деякі аспекти організації робочого часу закріплює певні аспекти тривалості робочого часу, відпочинку, змінної роботи).

6) Директиви для окремих секторів, які регламентують вимоги до окремих видів діяльності: зокрема, Директива 92/91/ЄЕС – Видобування з використанням буріння. Директива 92/104/ЄЕС – Підземне та відкрите видобування. Директива 92/57/ЄЕС – Тимчасові та змінні будівельні майданчики. Директива 93/103/ЄЕС – Риболовні судна. Директива 92/29/ЄЕС – Медичне обслуговування на борту суден.

7) Директиви щодо гранично допустимих концентрацій, які встановлюють порогові значення впливу небезпечних речовин: Директива 91/322/ЄЕС – Індикативні гранично допустимі

концентрації. Директива 2000/39/ЄС – Перший перелік граничних значень. Директива 2006/15/ЄС – Другий перелік граничних значень.

До універсальних міжнародних стандартів слід віднести Міжнародні стандарти OHSAS та ISO. OHSAS («Occupational health and safety management systems») – «системи управління професійною безпекою та здоров'ям»), які розробили національні органи сертифікації, контрольні наглядові органи, спеціалісти практики у сфері професійної безпеки й охорони праці з усього світу.

Чинне національне законодавство також не стоїть на місці. Так, У 2018 році Кабінет Міністрів України схвалив Концепцію реформування системи управління охороною праці в Україні, яка визначає принципи, основні напрями та завдання побудови системи організації безпеки та гігієни праці в Україні на основі ризикоорієнтованого підходу для забезпечення впровадження стандартів Європейського Союзу [16]. Ця Концепція встановлює засади, ключові напрямки та завдання формування системи управління безпекою та гігієною праці в Україні з урахуванням ризикоорієнтованого підходу з метою впровадження стандартів Європейського Союзу.

Саме ризикоорієнтовані підходи до впровадження стандартів ЄС з безпеки та охорони праці включають важливі складові: аналіз та оцінку ризиків, розробку заходів з їх зниження та забезпечення моніторингу та контролю з безпеки та охорони праці.

Деякі науковці визначили поняття ризику в сфері безпеки та охорони праці. Так, на думку О.В. Маслової та І.П. Гончарової, ризик - це поєднання ймовірності шкоди, завданої небезпекою, і можливої величиною цієї шкоди. Ризик є мірою небезпеки [17, с.14].

Тобто, на нашу думку, можна виокремити таку класифікацію ризиків, які поєднані з:

- стандартними факторами небезпеки в мирний час можуть бути, наприклад, шум, слизькі підлоги, хімічні речовини або вимушена робоча поза;

- новими сучасними факторами, серед яких можна назвати – авіаудари, замінування, постійні повітряні тривоги та необхідність перебування в укриттях, праця в умовах екологічних катастроф, пожеж та аварій;

- ризики в умовах повоєнного стану (перехід від воєнного стану до мирних часів та переведення безпеки та охорони праці на цей рівень – розмінування очищення забруднених територій тощо).

Також ризики можна розділити на декілька рівнів – низького, середнього та високого. Існують постійні ризики та такі, які можливі при настанні відповідної обставини (авіаудару ракетами БПЛА тощо).

Приступаючи до ідентифікації небезпек на робочому місці, необхідно виявити всі небезпеки, котрі можуть призвести до нещасного випадку, передбачити тяжкість наслідків і ймовірність випадку травми, захворювання, аварії, пожежі. Вважаємо, що теоретичні підходи до класифікації ризиків є теоретичним підґрунтям, у тому числі, при розробці певних чек-листів ідентифікації ризиків на робочому місці.

Систематична ідентифікація небезпек дозволяє виявляти і своєчасно усувати їх. Джерелами небезпек можуть бути технологія, організація праці, поведінка працівників, природні явища та інше. Ризик може бути припустимий і неприпустимий. У стандарті OHSAS 18001 термін «безпека» визначений як відсутність неприпустимого ризику. Це означає, що працівник повинен знати, які заходи безпеки слід застосовувати, щоб не перевищувати рівень припустимого ризику.

Керівники робіт і працівники повинні вміти ідентифікувати й оцінювати ризики [17, с.14].

Незважаючи на поширеність думки, що в умовах воєнного часу підтримка функціонування системи управління безпекою та здоров'ям на роботі (далі – БЗР) не на часі, практичний досвід підприємств свідчить про зворотнє: якщо система управління БЗР (або комплексної безпеки) у мирний час результативно функціонувала, то й у воєнний час вона продовжить функціонувати, навіть за обмежених ресурсів. Додатковим бонусом у цьому є те, що така стабільність є своєрідною психологічною підтримкою для працівників, і «коло замикається» - підприємство працює. Безпека і здоров'я на роботі у воєнний та післявоєнний час: досвід України в умовах російської агресії [18, с.7, п. 7].

Серед факторів, які стримують процес адаптації та потребують вирішення, виділяються наступні: недостатня кадрова спроможність відповідальних інституцій забезпечувати процес адаптації законодавства; занадто забюрократизовану процедуру розробки, погодження і прийняття актів законодавства; а також неврахування норм чинного законодавства в процесі адаптації законодавства, що спричинює дублювання норм; недостатній рівень імплементації принципів управління ризиками, обмеженість фінансових ресурсів.

Висновки. З урахуванням наведеного, існує значна кількість нормативно-правових актів, які не відповідають вимогам міжнародних і європейських стандартів. Зокрема, сфера дії чинного національного законодавства, яка заснована на вжитті коригувальних заходів, не передбачає інтеграцію безпеки праці з гігієною праці. Слід відзначити і наявність дублюючих, застарілих нормативно-правових актів, а подекуди і суперечливих їх положень, які прийняті та видані різними органами

державної влади у сфері охорони праці, що значно ускладнює процес їх використання.

Впровадження в національне законодавство міжнародних стандартів має відбуватися поступово, за участі роботодавців, профспілок, державних органів, а також з урахуванням соціально-економічних реалій держави. Особливої уваги потребує формування превентивної культури безпеки від законодавчого до виробничого рівнів.

Тобто, ефективна адаптація в національному законодавстві міжнародних стандартів з безпеки та охорони праці сприятиме підвищенню рівня безпеки працівників, покращенню рівня середовища праці, зменшенню виробничого травматизму, а також інтеграції України до світового правового простору в сфері праці.

Література:

1. Охорона праці в органах Державної фіскальної служби України: навчальний посібник / Гусятинська Н.А., Чорна Т.М., Дашковська О.В.; за ред. Н.А. Гусятинської. Ірпінь, Національний університет ДПС України, 2015. 326 с.
2. Серeda О. Європейські стандарти організації праці. *Право та інновації*. 2015. № 4 (12). С. 110-117.
3. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 22.05.2025 р.)
4. Про охорону праці: Закон України від 21.11.2002 № 229-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/229-15#Text> (дата звернення: 16.06.2025).
5. Кодекс законів про працю України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 16.06.2025).
6. Шемшученко Ю.С. Юридична енциклопедія: в 6-ти томах, Київ: Українська енциклопедія, 2003, С. 5, 614.
7. Андрієнко В.М. Стандарти безпеки праці: зарубіжний досвід. *Агросвіт*. 2014. № 6. С. 41-47.
8. Основи охорони праці / К.Н. Ткачук, М. О. Халімовський, В.В. Зацарний та ін. За ред. К.Н. Ткачука і М.О. Халімовського: Підручник. К.: Основа, 2006. 448 с.
9. Bonnet F.A family of decent work indexes / Florence Bonnet, Jose B. Figueiredo, Guy Standing. *International Labor Review (Geneva)*. 2003. Vol. 142. № 2. pp. 213–238.
10. Nearly 3 million people die of work-related accidents and diseases URL: <https://www.ilo.org/resource/news/nearly-3-million-people-die-work-related-accidents-and-diseases> (дата звернення: 16.06.2025).
11. Committee of Experts on the Application of Conventions and Recommendations (CEACR) URL: <https://www.ilo.org/international-labour-standards/ilo-supervisory-system-regular-supervision/committee-experts-application-conventions-and-recommendations-ceacr> (дата звернення: 17.06.2025).
12. Конвенція МОП № 155 «Про безпеку й гігієну праці та виробниче середовище», 1981 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_050#Text
13. Конвенція МОП №187, 2006 р. «Про рамкову політику у сфері та гігієни праці» URL: https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/@ed_dialogue/@lab_admin/documents/gener icdocument/wcms_752043.pdf
14. Council Directive 89/391/EEC of 12 June 1989 on the introduction of measures to encourage improvements in the safety and health of workers at work. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A31989L0391>.
15. Трудовий кодекс України: Проект. URL: https://spo.fpsu.org.ua/wp-content/uploads/2024/01/1proekt_trudovogo_kodeks u_12.01.2024.pdf (дата звернення 17.06.2025).
16. Концепція реформування системи управління охороною праці в Україні та затвердження плану заходів щодо її реалізації. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.12.2018 р. № 989-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/989-2018-%D1%80#Text>.
17. Маслова О.В., Гончарова І.П. Ризикоорієнтовні підходи в охороні праці: електронний навчальний курс / О.В. Маслова, І.П. Гончарова, Біла Церква, БІНПО ДЗВО «УМО»

НАПН УКРАЇНИ, 2023. 76 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/735374/1/%D0%95%D0%9D%D0%9A_%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%B8%D0%BA%D0%B8.pdf.

18. Безпека і здоров'я на роботі у воєнний та післявоєнний час Досвід України в умовах російської агресії URL: https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/@europe/@ro-geneva/@sro-budapest/documents/genericdocument/wcms_856143.pdf

References:

1. Okhrona pratsi v orhanakh Derzhavnoi fiskalnoi sluzhby Ukrainy: navchalnyi posibnyk / Husiatynska N.A., Chorna T.M., Dashkovska O.V.; za red. N.A. Husiatynskoi. Irpin, Natsionalnyi universytet DPS Ukrainy, 2015. 326 s.

2. Sereda O. Yevropeiski standarty orhanizatsii pratsi. Pravo ta innovatsii. 2015. № 4 (12). S. 110-117.

3. Konstytutsiia Ukrainy vid 28.06.1996 № 254k/96-VR URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (data zvernennia: 22.05.2025 r.)

4. Pro okhronu pratsi: Zakon Ukrainy vid 21.11.2002 № 229-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/229-15#Text> (data zvernennia: 16.06.2025).

5. Kodeks zakoniv pro pratsiu Ukrainy URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (data zvernennia: 16.06.2025).

6. Shemshuchenko Yu.S. Yurydychna entsyklopediia: v 6-ty tomakh, Kyiv: Ukrainka entsyklopediia, 2003, S. 5, 614.

7. Andriienko V.M. Standarty bezpeky pratsi: zarubizhnyi dosvid. Ahrosvit. 2014. № 6. S. 41-47.

8. Osnovy okhrony pratsi / K.N. Tkachuk, M. O. Khalimovskiy, V.V. Zatsarnyi ta in. Za red. K.N. Tkachuka i M.O. Khalimovskoho: Pidruchnyk. K.: Osnova, 2006. 448 s.

9. Bonnet F.A family of decent work indexes / Florence Bonnet, Jose V.Figueiredo, Guy Standing. International Labor Review (Geneva). 2003. Vol. 142. № 2. pp. 213–238.

10. Nearly 3 million people die of work-related accidents and diseases URL: [https://www.ilo.org/resource/news/nearly-3-million-](https://www.ilo.org/resource/news/nearly-3-million-people-die-work-related-accidents-and-diseases)

[people-die-work-related-accidents-and-diseases](https://www.ilo.org/resource/news/nearly-3-million-people-die-work-related-accidents-and-diseases) (data zvernennia: 16.06.2025).

11. Committee of Experts on the Application of Conventions and Recommendations (CEACR) URL: <https://www.ilo.org/international-labour-standards/ilo-supervisory-system-regular-supervision/committee-experts-application-conventions-and-recommendations-ceacr> (data zvernennia: 17.06.2025).

12. Konventsiiia MOP № 155 «Pro bezpeku y hihiienu pratsi ta vyrobnyche seredovyshe», 1981 r. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_050#Text

13. Konventsiiia MOP №187, 2006 r. «Pro ramkovu polityku u sferi ta hihiieny URL: pratsi» https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/@ed_dialogue/@lab_admin/documents/genericdocument/wcms_752043.pdf

14. Council Directive 89/391/EEC of 12 June 1989 on the introduction of measures to encourage improvements in the safety and health of workers at work. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A31989L0391>.

15. Trudovi kodeks Ukrainy: Proekt. URL: https://spo.fpsu.org.ua/wp-content/uploads/2024/01/1proekt_trudovogo_kodeksu_12.01.2024.pdf (data zvernennia 17.06.2025).

16. Kontseptsiiia reformuvannia systemy upravlinnia okhronoiu pratsi v Ukraini ta zatverdzhennia planu zakhodiv shchodo yii realizatsii. Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 12.12.2018 r. № 989-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/989-2018-%D1%80#Text>.

17. Maslova O.V., Honcharova I.P. Ryzkykooorrientovni pidkhody v okhroni pratsi: elektronnyi navchalnyi kurs / O.V. Maslova, I.P. Honcharova, Bila Tserkva, BINPO DZVO «UMO» NAPN UKRAINY, 2023. 76 s. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/735374/1/%D0%95%D0%9D%D0%9A_%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%B8%D0%BA%D0%B8.pdf.

18. Bezpeka i zdorovia na roboti u voiennyi ta pisliavoiennyi chas Dosvid Ukrainy v umovakh rosiiskoi ahresii URL: https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/@europe/@ro-geneva/@sro-budapest/documents/genericdocument/wcms_856143.pdf

Stanishevskiy E. International standards in the field of protection and security practices: national standard and adaptation in the aspect of harmonization of national legislation. – Article.

The article in the current conditions of Ukraine's development, globalization and integration processes, during martial law, ensuring occupational safety and health becomes a priority at the national level. Standards in this area determine the basic requirements for the protection and safety of workers' lives and health (including psychological), the working environment, and the prevention of occupational injuries, especially in conditions of endless shelling and other manifestations of armed aggression. European countries and international organizations, in particular the International Labor Organization (ILO), ISO, and the European Union, are actively implementing and developing systems of standards in the field of occupational safety and health, which have universal significance and application. Our state is in the process of reforming national legislation, especially regarding occupational safety. Therefore, it is important to adapt such standards to our internal legal and socio-economic realities. Striving for European integration, Ukraine must harmonize its labor legislation with

international standards, in particular ILO conventions and EU directives.

That is, the purpose of this article is to analyze the state of international standards in the field of occupational safety and health, study the degree of their adaptation in national legislation and identify key prospects for harmonizing the regulatory framework.

Keywords: *occupational safety, occupational safety, professional safety, legal regulation, international standards, labor legislation, labor relations, labor law, ILO, martial law, harmonization, adaptation.*

Авторська довідка:

Станішевський Євген Васильович – здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, спеціальності 081 «Право» юридичного факультету Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, пошта корпоративна asp-81-23-200@snu.edu.ua, 097-856-35-30 та ORCID 0009-0003-9709-4065

Стаття надійшла до редакції 10 липня 2025 р.